

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1706

VII. De Usurarum Dominio & Restitutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62649](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62649)

Creceptam: iste verò multò promptius promittat usuras usurarum, quàm istas solvat: eamque ob causam per Anatocismum debitores ære alienò facile opprimantur, Bruneman. *cit. n. 2.*

Alterum; quia ab Imp. etiam rei iudicatæ usuræ, quæ ratione usurarum non solutarum percipiuntur, sublatae sunt *l. Sancimus 3. C. de Usuris rei iudic.* ut quantumvis debitor, tam ad fortis, quàm ad usurarum præteritarum solutionem sit condemnatus: & tam illà, quàm his in unam massam per sententiam confusis, totius debiti novatio facta videatur, usuræ tamen ex sorte duntaxat, non ex usuris debitis sint solvendæ, ut idem *n. 3.* observat.

88. Postremum; quia imprimis, sicut usurarum usuræ ab Imp. ita censuum census à B. Pio V. *Constitutione*, quæ incipit *Cum onus*, 14. Calend. Febr. 1568. publicatâ prohibiti sunt, conditione 7. vel 8. ad contractum censualem requisitâ, & à Canisio *de Usuris cap. 11. n. 4.* & Haunoldo *Tom. 4. de J. & J. Tract. 10. n. 350.* relatâ. Unde saltem in provinciis, in quibus illa usu recepta est, census non soluti in sortem redigi, eorùmque usuræ exigi non possunt. Dein; quia alia census annui, & alia ratio est usurarum; cum istæ ex mutui, ille ex vero emptionis venditionis, ab illo omnino diversò, contractu solvatur: & idcirco, sicut quæ de usuris statuta sunt, censibus: sic, quæ de usuris ex usuris non solutis & in sortem redactis *ll. cit.* decreta sunt, usuris, quæ ex censibus non solutis & forti adjectis percipiuntur, non rectè applicantur, Brunemannus *cit. n. 2.*
89. Demum; quia lucrum, quod vi mutui percipitur, aliquid forti creditæ accessorium est; non etiam census annui pretio, quò eos percipiendi jus emi solet; cum ejusmodi census percipiendi jus habeat rationem mercis emptæ; & propterea, sicut censum percipiendi jus, ita quos jus hoc

respicit, census sive pensiones annuæ, non aliquid accessorium pecuniæ sive pretio, quo comparantur: sed sicut aliæ merces cum oneribus suis commoditatibus & utilitatibus principale sive primarium erunt, ut rem hanc eruditè explicat Gailius *Observat. 7. cit. n. 5. & 6.*

ARTICULUS VII.

De Usurarum Dominio & Restitutione.

SUMMARIUM.

90. Usuras solvere non tenetur mutuatarius.
91. Fenerator tenetur ad solutarum restitutionem.
92. Is tamen rerum usurariarum cum suis permixtarum vel confusarum:
93. Non etiam aliarum dominium acquirit.
94. Idem dominus sit rei pecuniæ usurariæ emptæ.
95. Non etiam fructuum rei usurariæ frugifera:
96. Pretij tamen ejus venditæ dominus sit evadit.
97. Restituendi obligationem etiam usuramentalis:
98. Non etiam mentalis Simonia inducit.
99. Ad usurarum restitutionem etiam Judæi tenentur.
100. Et compelli Jure possunt.
101. Easdem restituendi obligatio tranfit ad hæredes:
102. Non tamen ultra hæreditatis vires:
103. Neque etiam ad plurimum singulos in solidum:

104. *Nisi res Usuraria penes ipsos extet,*
 105. *Vel Usurarum restitutio facta non sit ipsorum culpa.*

90. **M**utuatariū ad usurarū merè Locratoriarum solutionem vi simplicis promissionis non obligari, & Religione Juramenti earum promissioni adjecti, solutas repetere posse, ex *c. Debitores 6. de Jurejurando*: creditorem verò ad solutarum restitutionem in utroque foro teneri & compellendum, ex *c. 1. eadem, c. 1. c. Cum tu 5. &c. hęc Rubricā perspicuum est; cum enim fenerator furi & raptori equiparetur, can. Si quis usuram 14. q. 4. sicut hi ad ablatæ rei alienæ, sic ipse quoque ad percepti lucri usurarii restitutionem obligabitur. Ratio generalis est; quia peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum, *c. Cum tu cit. & Reg. Peccatum 4. in 6. Unde**
92. Dubium oritur primò de ejusmodi usurarum dominio. Non quidem, si usuraria pecunia, frumentum, aliavè res fungibiles cum sorte, sive aliis ejusdem rationis rebus propriis, à creditore permixtæ sint aut confusæ, ut ab his discerni non possint; hoc enim casu, sicut furtivarum cum suis à fure, sic usurariarum &c. cum propriis permixtarum aut confusarum dominium à creditore acquiri, meliores TT. & JCT. plerique facile concedunt, & desumunt ex *§. Quod si 28. Instit. de Rev. divis. & l. Si alieni 78. ff. de Solutionibus*. Sed, si pecunia vel aliæ res usurariæ seorsim traditæ cum aliis permixtæ aut confusæ non sint; hoc enim casu non satis convenit inter DD. nam Glossa in *can. Si quis cit.* Paludanus in *4. dist. 15. q. 1. art. 5. & VV. alii*, quos ex RR. secutus est Card. de Lugo Tom. 2. de *J. & J. disp. 25. n. 208.* etiam hujusmodi pecuniæ, & alterius etiam rei per usuram

extortæ, dominium, quantumvis debile & restitutioni obnoxium, acquiri volunt, eâ ducti ratione; quòd ex una, eas solvens consentiat in domini translationem; ex altera verò parte, consensu cum traditione conjuncto rerum dominia transferantur, *§. Per traditionem 40. Instit. de Rev. divis. & l. Traditionibus 20. C. de Patis*. Alii contrà cum D. Thoma 2. 2. q. 78. art. 3. ad 3. Sylvestro *V. Usura 6. q. 1. Covarruvia Lib. 3. Var. cap. 3. n. 6. Lessio Lib. 2. de J. & J. cap. 20. n. 158. & Molina Tract. 2. de J. & J. disp. 326. n. 7.* rerum per usuram extortarum dominium à feneratori acquiri, meritò negant; quòd ad acquirendum verum dominium non sufficiat sola traditio; sed insuper venditio aliavè justa causa, ex qua ea facta est, requiratur, *l. Nunquam 31. pr. ff. de Adquir. rer. dom.* quæ in usurarum traditione aperte desideratur; cum ejusmodi causa sive titulus non sit ipse contractus mutui; quia hoc non inducit obligationem solvendi, aut jus exigendi aliquid ultra sortem, *c. 1. &c. Cum tu cit.* Neque debitoris sive mutuatarii promissio; quia hæc nullam obligationem parit, *c. Debitores cit.* Neque ejusdem, rem promissam tradentis voluntas; quia is per traditionem in creditorem transferre non intendit plus, quàm ei debetur & ipse solvere ex justitia tenetur, *Zæsius ad hanc Rubr. n. 23.*

Confirmatur primò; quia usuras restituere tenetur perinde, ut raptor & fur, *can. Si quis cit.* qui rei furtivæ & vi ablatæ dominium non acquirunt, *l. In re 8. & l. Sive manifestus 10. ff. de Condit. furtiva.*

Confirmatur secundò; quia rei fructifera per usuram extortæ fructus omnes, tam quos inde percepit, quàm quos percepturus mutuatarius fuisset, restituere tenetur, manifestò indicio domini remanentis penes mutuatarium: cui aliàs solam

folam æstimationem lucrî cessantis; ac proinde eos tantum fructus, quos percepturus fuisset, restituere teneretur. Unde corrumpit ratio in contrarium adducta, &

94. Dubium secundò oritur, an pari modò non acquirat dominium rerum pecunià vel alià re usurarià comparatarum. Quod resolvendum est auxilio distinctionis inter rem usurariam; cum, si ea sit pecunia, feneratori rerum, istà empari, dominium acquiri, clarus textus *l. Qui aliena §. C. Si quis alteri vel sibi §. c.* & perspicua ratio sit; quòd tales res non sint fructus pecuniæ, utpote ex se steriles: sed industria; & propterea depositarius, fur & uxor id, quod ex deposita, furtiva, vel mariti defuncti & ad ejus filium pertinente pecunia acquirunt, sibi, non aliis acquirant, *l. Si ex ea §. C. de R. V. l. Qui vas §. 48. §. 7. ff. de Furtis §. l. i. C. Si quis alteri vel sibi.* Si verò res usuraria sit fructifera, fructuum ex ea perceptorum dominium non acquirat; quòd hi ad rei dominum pertineant, §. *Si quis à non domino §. 5. Inst. de Rev. divis.* Si verò eam vendat, licet
95. ejus dominium in emptorem non transferat, *l. Ex empto §. 1. ff. de Act. empti;* cum enim venditor non fuerit dominus rei, invitò dominò, ejus dominium non potuit transferre: sed id remanet penes dominum, qui ubicunque eam invenerit, rei vindicatione repetere potest: venditor tamen evadit dominus pretii, ab emptore ejus domino, pro ea accepti; ac proinde etiam rerum, quas eò pretiò postea comparavit; quia rei usurariæ pretium non est usurarium, sicut pretium rei furtivæ non furtivum, §. *7. cit. Azor p. 3. Inst. Lib. 5. cap. 12. & cit. Molina disp. 327. n. 7.* rectè monens, hoc casu venditorem emptori teneri de evictione, & de omnibus damnis, quæ ex evictione sequuntur.
96. Dubium tertio est, an ad restitutionem etiam obligetur usurarius solùm

mentalis. Ratio dubitandi desumitur à paritate Simonia: quæ, si mentalis tantum sit, solà pœnitentià sine obligatione restituendi expiatur, *6. fin. de Simonia, S. Thomas 2. 2. q. 100. art. 6.* & alii tam TT. quàm Canonistæ apud Barbosam *n. 3.*

Sed, quidquid sit de Simonia, usurarium solùm mentalem, quando ultra sortem aliquid accepit à mutuuario, non animò donandi, sed, ut plerumque contingit, quasi vi mutui debitum solvete, ad restitutionem in conscientia obligari, *Consultat 10.* est expressum. Ratio, cur non idem statutum de hujusmodi Simonia, est; quia in ista, qui pro spirituali nullo pacto interveniente offert temporale, id facere præsumitur gratuito, & non quasi ex debito & necessitate: quò modò oblatum etiam animò pravò accipiens, non offerenti, sed rei tantum sacræ, eam indignè & sacrilegè tractandò, injuriam facit. In usura autem mentali injuria fit mutuuario, qui, quòd ultra sortem dat, plerumque non sponte, sed cogente necessitate & quasi ex justitia debitum solvit; ac proinde injuriam patitur, Covarruvias in *Reg. Peccatum. p. 2. pr. n. 4.* Felician. de *Solis Lib. 1. de Censibus, cap. 5. n. 13.* Rodericus *Lib. 1. de Reddit. annuis q. 3. n. 23.* & Barbosa *in c. cit. n. 4.*

Si asseras, idem evenire posse in Simonia mentali, quando v. g. clericus ob inopiam non habens, unde stabiliter vivat, pro beneficio, quod à collatore vel patrono non nisi pro re temporali obtineri posse, advertit, pecuniam offert: satis expedita responsio est, perinde ut usurarium mentalem, etiam hujusmodi collatorem vel patronum, tanquam mentales Simoniacos, ad restitutionem ejus, quod acceperunt, obligari: sicut contrà ad eam non obligaretur mentalis usurarius, si, quod accepit, à mutuuario merè gratuito, liberaliter, & non quasi debitum fuisset obla-

set oblatum, Suarez *de Simonia cap. 59. n. 52.* & Gonzalez *in c. fin. cit. de Simonia, n. 14.*

99. Dubium quartò est, an restitutio etiam incumbat Judæis. Ratio dubitandi est; quòd *c. Quanto 18.* ad graves & immoderatas usuras restituendas compelli jubeantur. Unde argumentò à contrario deductò non compellendi, nec adstringi videntur ad restituendas moderatas. Sed perperam; cùm etiam ad harum restitutionem, licet ad vitanda graviora incommoda aliquando non compellantur, perinde ut Christianos, etiam Judæos obligari, non obscurè *c. Post miserabilem 12.* traditum sit ab Innocentio III. ipsos ad usuras Christianis remittendas compelli, jubente absolute & indiscriminatim. Ratio est; quia, quidquid fortem excedit, vi mutui injustè exigitur ac detinetur; atque idcirco immoderatum, & obnoxium est restitutioni, Hostiens. *in c. Quanto cit. V. Immoderatas, & Canisius de Usuris, cap. 7. num. 4.*

100. Non obstat, quòd Judæi non sint subditi Ecclesiæ; quia imprimis usuras injustè acceptas restituendi obligatio est Juris naturalis, juxta dicta *à n. 91.* Deinde; quia, licet inter infideles degentes Ecclesiæ subditi non sint, casu tamen, quò in territorio Ecclesiæ temporali vel aliorum Principum Christianorum provinciis verum aut quasi domicilium habent, istorum & ipsius etiam Papæ temporali jurisdictioni subjiciuntur; ut ipsis usurarum exercitium prohiberi & remissio restitutioneque imperari: imò Christianis etiam Principibus, in quorum territoriis degunt, præcipi valeat; ne tolerant injustitias & injurias, quas Judæi inferunt Christianis, Glossa *in c. Post miserabile cit. V. Principes, ubi Vivianus & Barb. à n. 5.*

101. Dubium quintò est de hæredibus usurariorum. Quos, sive sui, sive extranei

sint, ad restitutionem, saltè juxta vires hæreditatis; ne alienò scelere ditefcant, teneri & compellendos, disertè traditur *c. Tua nos 9.*

Eosdem etiam ultra istius vires, ac proinde, deficientibus bonis à defuncto usurario relictis, ex proprio patrimonio de Jure saltè Canonico teneri, ex *c. cit. c. fin. de Sepult. & c. In literis 5. de Raptor.* desumit Covarruvias *cit. cap. 3. n. 7.* Sed verius Zæsius *l. cit. n. 26.* & Haunold, *102 Tom. 3. de J. & J. Tract. 9. n. 461.* ut aliorum defunctorum hæredes, sic etiam ipsos ultra vires hæreditatis in foro quidem externo non teneri, si inventarium confecerint: in foro autem Conscientiæ interno etiam, quando, isto non confectò, hæreditatem adjerunt. Rationem reddunt; quòd ex una, hæredes usurariorum quoad hoc deterioris conditionis quàm aliorum defunctorum non sint, spectatò Jure Civili: ex altera verò parte, inter hoc & Canonicum Jus differentia aliqua non eruatur ex *cc. cit. c. fin. cit.* ne verbo quidem mentio fiat de usuris, aut de satisfactione pro ullo alio crimine facienda ultra vires hæreditatis. Pari modo *c. In literis cit.* nihil de usurariis in specie; sed generaliter de eo, qui aliis injuriam cum damno intulit, asseritur, hæredes ipsius *juxta facultates suas*, hoc est, defuncti, Glossa *ibi V. Facultates*, satisfacere compellendos. Cujus ratio redditur; ut sic à peccato valeant liberari: ad quòd solum exigitur, ut in restitutionem relictæ facultates impendantur. Similiter *c. Tua cit.* usurariorum hæredes ad usuras restituendas obligari dicuntur, sicut eorum parentes: qui non obligabantur ultra facultates hæredibus relictas, Haunold, *à n. 462.*

Dubium sextò est, an plurium hære. *103* dum, inter quos hæreditas divisa est, unò deficiente, ad usurarum restitutionem cæteri, & aliis deficientibus, unus in solidum teneatur.

tenentur. Quod cum Glossa in c. *Tua nos cit. V. Cogendi*, affirmant Navarrus *Manual. cap. 17. n. 278.* Salas *Tract. de Usuris. cap. 43.* & alii præsertim VV. in eam rem allegantes c. *cit.* Verba, *Filij ad restituendas usuras eâ sunt districtione cogendi, quâ parentes sui, si viverent, cogerentur.* Unde, sicut hos, sic & ipsos ad restitutionem in solidum teneri, inferunt; cum favore animæ defuncti, quæ, plenâ restitutione factâ, certius & citius à peccatis liberatur: tum verò; ne bona iniquè parta hæredibus profint.

Verifimilius tamen cum Sylvestro *V. Usura 6. q. 10. d. 2.* & Cajetano *Tom. 2. Opusc. tract. 8. cap. 5.* id negant *cit.* Azor *Lib. 5. cap. 17. q. 11.* Molina *disp. 332. n. 4.* Lessius *cap. 20. n. 175.* Haunold. *n. 464.* & Pirrhing *ad hanc Rubr. n. 111.* Ratio est; quòd ex communi Juris Regula in divisione hæreditatis inter hæredes, sicut bona relicta à defuncto pro rata seu portione hæreditatis, sic etiam personales ejus obligationes ac debita dividantur; ut, sicut partem duntaxat percipiunt commodi & bonorum, sic etiam partem duntaxat sentiant incommodi sive onerum hæreditariorum, nisi aliud jure sit expressum: singulos autem hæredes in solidum teneri ullo jure expressum non sit; cum ex c. *Tua nos cit.* dispositione usuras, defuncti instar, in solidum restituere, illiusque animam plenè exonerare teneantur hæredes simul sumpti; ac proinde singuli pro rata portionis, quæ ipsos contingit, & in qua sola defunctum repræsentant: non autem in defectum aliorum, & pro rata portionis alios, non ipsos, contingentis; cum in hac defunctum ipsi non repræsentent: neque, si huic respondentem Usurarum portionem non solvant, inique parta ipsis profint.

104. Multò minùs in defectum hæredum ad usuraria & alia defuncti debita tenen-

tur legatarii casu, quò hæredes ad eorum solutionem, cum potentes essent, quavis ex causa redduntur impotentes; cum personalia defuncti debita non transeant ad ipsos, sed ad hæredes, l. *Hæreditas 62. ff. de R. J. cit.* Lessius *n. 176.* & Molina *n. 4.*

Excipiunt tamen DD. *cit.* calum, quò res aliqua usuraria in specie extaret; quia talis à quovis ejus possessore, etiam legatario & mortis causâ donatario, domino suo utique est restituenda: uti & casum, quò ante divisionem hæreditatis hæredum culpâ factum est, quò minùs usuræ restituerentur; tales enim ad illarum restitutionem in solidum ex proprio suo delicto teneri, probè advertit Lugo *de J. & J. disp. 25. n. 237.*

ARTICULUS VIII.

De Usurariorum Pœnis & Judice.

SUMMARIUM.

106. *Pœna Usurarum serè criminis notarietatem,*
107. *Et sententiam judicis declaratoriam exigunt:*
108. *Suntque Insania:*
109. *Sacramentorum & sacra Sepultura negatio recusatioque Oblationum:*
110. *Irregularitas & Ecclesiastica Censura:*
111. *Intestabilitas activa,*
112. *Et amissio sortis vel istius partis,*
113. *Usurarum crimen Mixti Fori est:*
114. *Etiamsi Juris questio in judicium deducatur.*
115. *An contractus Usurarius sit, Legalis sanctione Ecclesia definit.*

Kk

Præter